

Gozdarstvo v času in prostoru

Les – v stoterih inačicah uporabnosti – je bil prisoten v rudarskem delavnem vsakdanjiku in v življenjskem utripu idrijskega občestva. Pa naštejmo: leseni ročaji in toporišča orodij, leseni okovani »hundi« in »trugce«, lesene tračnice, leseni klini, lesene lestve, jamske tesarbe, leseni sodi – tone, lesena ogrodja jaškov, leseni sodčki za tovorjenje živega srebra, les kot kurjava in stavbni material v Idriji, lesena ostrešja in šinklji, skladovnice polen po drvarnicah, leseni ganki, lesene pritikline za domače živali, ograje, fižolove preklje, vodovodne cevi (!), pohišstvo, izdelki domače obrti, leseni pripomočki klekljaric in celo svetloba lesenih trsk na »svetarnih« in še in še.

Po vsem povedanem lahko upravičeno zaključimo z ugotovitvijo, da so gozdovi pol tisočletja odločilno in nepogrešljivo pomagali prehranjevati idrijski živelj. Gozdovi ostajajo tudi danes in v prihodnje naše dragoceno naravno bogastvo, pa ne le v ekonomskem smislu, temveč tudi kot kompleks naravne in kulturne dediščine ter kot vir vitalnih substanc – vode, zraka in prsti. Gozdarji, to velja posebej poudariti ob septembrski slovesnosti, zaslužijo priznanje tudi kot varuhi ali rekonstruktorji kulturnih in tehniških spomenikov, kakršen je bil nekdanji idrijski lauf.

Osnovne informacije o idrijskem laufu so podane v več jezikih na informativnih tablah ob postavljeni rekonstrukciji, zato naj poudarimo le nekaj bistvenih dejstev.

Ing. Tadej Brate je leta 1994 v svoji knjigi Gozdne železnice na Slovenskem opisal kakih 30 gozdnih železnic, ki so v preteklosti obratovala po gozdovih v večini slovenskih pokrajin, vendar so vse različne izvedbe teh železnic delovale šele več desetletij pozneje kot idrijski lauf. Zato lahko s ponosom

ponovimo ugotovitev, da so bili »rojstvo gozdnih železnic idrijski gozdovi«. Idrijski lauf je bil v prvotni izvedbi skonstruiran že leta 1820 in sicer po zaslugi nadgozdarja Jettmarja. Namenjen je bil lažjemu prevozu lesa do vodnih plovnih poti, izdelan pa je bil po zgledu jamske proge v rudniku.

Prvotni lauf je bil v celoti lesen, sestavljen iz lesenih vozičkov in lesenih tirnic, ki so imele razmak le 342 milimetrov. Sredi 19. stoletja so nato lauf bistveno izpopolnili, povečali tir na širino 625 milimetrov, lesene tirnice okovali s pločevino ter izboljšali in povečali vozičke po zgledu kmečkih lojtrskih voz. Ing. Mazi je ugotavljal, da je bil celoten lauf speljan v dolžino do treh kilometrov. Na izpopolnjene vozičke, ki so jih imenovali »regljači«, so nakladali do enega kubičnega metra lesa, in to v dva do tri metre dolgih kosih. Leseni regljači so imeli kovinske osi, kolesa in zavore. Tirnice so polagali na trdno grajene lesene kobile, s katerimi so po potrebi lahko premostili grape ali kotanje, tako da je lauf tekel tudi po 15 metrov visoki konstrukciji nad zemljo. Na razpolago so imeli kakih 30 regljačev, s katerimi so vozili po tirnicah s povprečnim padcem 2,5 %. Lauf je pomagal spravljati les iz odročnih gozdnih predelov do Idrije vse do prenehanja plavljenja od klavž do leta 1926.

Domiselna rekonstrukcija laufa, seveda v spomeniški izvedbi, predstavlja dragocen prispevek k ohranjanju našega zgodovinskega spomina, k vrednotenju naše tehniške dediščine ter bogati celostno podobo prostranega Krajinskega parka Zgornja Idrija. Hvalevredno dejanje gozdarjev bi veljalo posnemati še ob marsikakem zanemarjenem ali pozabljenem pomniku naše preteklosti.

Janez KAVČIČ

Odprtje stalne postavitve lesenih kipov na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire Biotehniške fakultete

V sklopu prireditev na začetku novega študijskega leta, ki se je letos prvič organizirano odvijalo pod okriljem ljubljanske Univerze, smo na Večni poti 83 (Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire pri Biotehniški fakulteti) odprli stalno postavitve kipov akademika prof. Igorja Grabca.

Na Oddelku za gozdarstvo in obnovljive gozdne

vire smo pripravili na večer prvega oktobra skromen kulturni program, s katerim smo uradno obeležili odprtje postavitve petih kipov (eden pred glavno zgradbo in računalniško hišo ter trije v glavni avli Oddelka). Slovesno je postavitve odprla rektorica Univerze v Ljubljani prof.dr. Andreja Kocijančič, gostili pa smo številne visoke goste iz Univerze

Gozdarstvo v času in prostoru

ter umetnike – kolege akademika prof.dr. Igorja Grabca.

Avtor se loteva lesa z različnimi tehnikami, od rezbarskih do strojnih. Njegove razstave se začno že leta 1961 v študentskem naselju, razstavljal je še marsikje od Cankarjevega doma (1997), Gozdarskega inštituta (1999), Arboretuma Volčji potok (2000), Inštituta Jožef Stefan (2002). Avtor ne samo da rad ustvarja v lesu, pač pa tudi rad ustvarja v gozdnem okolju, na Pokljuki.

Gozdarji se zavedamo pomena našega življenjskega okolja. Kot Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire v sklopu Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani opravljamo odgovorno delo – delo z najkompleksnejšim bitjem – človekom, ki bo bdel nad okoljem in hkrati skrbel za svojo dobrobit in dobrobit vseh nas. Prijetno delovno okolje je nujen pogoj za uspešno in ustvarjalno delo. Lepo, prijetno in navdiha polno okolje je velikega pomena tako za študente – na katere prenašamo strokovno znanje in rezultate raziskovalnega

dela, kakor tudi za pedagoške in druge delavce ter obiskovalce našega Oddelka.

Za najnovejšo pridobitev se Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire zahvaljuje vsem, ki ste prispevali k obogatitvi naše Hiše – še posebej pa avtorju kipov, prof.dr. Igorju Grabcu, donatorju lesa gozdarski gospodarski družbi Gozd Ljubljana d.d. ter rektorici prof. dr. Andreji Kocijančič za slovesno odprtje postavitve.

Janez KRČ

